

עלון פרשת אחרי קדושים
ו' באייר תשע"ח

יחי ראובן

מתוך הספר "יחי ראובן" מאוצרותיו של הגאון הצדיק רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל

זה יותר יקר מהיהלום הזה. היהלום הזה עולה חצי מיליון דולה והיהלום הזה עולה שבעים שקל...
אה, ככה מדברים?

אם יהלום שזה חצי מיליון דולר והשני ארבע מאות חמישים אלף דולה, אומרים: זה יותר יקר מזה, אבל יהלום של חצי מיליון כלפי זכוכית בשווי מאה שקלים - על זה אומרים זה יותר יקר מזה! ככה מדברים? זו שפה בכלל?
חז"ל ראו שכאן בפסוק כתוב שהתורה "יקרה מפנינים". ממה התורה יקרה? מפנינים? אם באמת פנינים זה מה שאנחנו קוראים פנינים, ככה מדברים? התורה יותר יקרה מסמרטוטים? איזה דמיון זה בכלל?
לכן, אמרו חז"ל, מוכרחים לפרש, שמה שכתוב כאן פנינים, אין הכוונה לפנינים כפשוטו, לסמרטוטים האלה, אלא לדבר קדוש, עליון ונורא. מהו? כהן גדול שנכנס לפני ולפנים.

כהן גדול, האדם הקדוש ביותר בעם ישראל, ביום הקדוש ביותר, יום כיפור, ונכנס למקום הקדוש ביותר - ממנו התורה הקדושה יקרה יותר! מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים!

לכוון בתוכחה לטובת החבר

הִזְכִּיתָ תוֹכִיחַ אֶת עַמִּיתְךָ וְלֹא תִשָּׂא עֲלֶיךָ חֲטָא (י"ט, י"ז)

חשבת בעזר ה' רעיון נוסף כיצד להוכיח, וברוך ה' מצאתי שכיוונתי לדברי המפרשים ז"ל, ואקדים מעשה.

רבי שרגא גרוסברד ז"ל סיפר לי כדלהלן, הוא היה נוסע מדי פעם עם מרן **הרב שך** זצ"ל לאסיפות של "החינוך העצמאי" בירושלים. באחת הנסיעות שאל רבי שרגא את נהג המונית: "האם אתה נוסע במונית בשבת?" הרב שך שמע את השאלה ונועק: "יהודי שואלים כאלו שאלות? מה אתה שואל כאלה שאלות?" לימים סיפר לו הנהג: "אתה זוכר שנסענו פעם ביחד והרב שך צעק, למה שואלים אותי כזו שאלה? ובכן, אומר לך את האמת, הייתי מחלל שבת, אבל כשראיתי איך הרב שך התרגו, הגערה עשתה עלי רושם עז עד שהפסקתי לנסוע בשבת".

המשקיף הרב גרוסברד וסיפר: פעם אחרת נסענו שוב במונית [אחרת]. הבחנתי כי הנהג הוא אדם מהסוג ששייך לדבר איתו, וחשדתי בו שהוא מחלל שבת. מה אומר לו, שלא ייסע בשבת? שמא הוא יתמה: חשוד אני בענין? איך אתה מדבר אלי?

הקב"ה נתן לי שכל ואמרתיו לו: "יש לי בקשה ממך, נראה לי כי עליך לדאוג לכך שכל הנהגים בתחנה ישתבו בשבת [כמותך]. זכותך לומר להם את המשמעות של חילול שבת, תסביר להם את חומרת הדבר"... כאשר אני אומר לו שיסביר להם, מובן מאליו שהוא בסדר, רק שעליו להסביר להם...

ראיתי לאחרונה שאומרים, שזה נכנס בפשט הפסוק: "הוכח", ואיך תוכיח? את עמיתך" [לשון רבים] - אמור לו שיוכיח את אחרים... כמי שאומר לו: אתה בסדר, רק תדאג שגם חבריך יהיו כמותך...

ג' טעמים לאיסור נקימה ונטירה

לֹא תִקֵּם וְלֹא תִטּוֹר אֶת בְּנֵי עַמֶּךָ וְאֶהְבֶּתָּ לְרֵעֶךָ כְּמוֹת אֲנִי ה' (י"ט, י"ח)

הראשונים ז"ל מעיינים להבין ולבאר לנו, מדוע לא ליקום? הרי ההוא הוסיף לי, ואפילו אם לא הוסיף ממשי, אבל אחרי שביקשתי ממנו שיסייע לי, ויכול היה לסייע, אך מיאן ולא רצה - מדוע אני צריך לעזור לו, הלא השכל מסכים לכך שאם אתה לא גם אני לא?
ולא זו בלבד, גם "לא תטור" - כלומר, אינני נוקם בו, אלא עוזר לו בצרתו, אבל אני לוחש לו: "אתה הרי לא עשית ככה..." מדוע אסור, היכן השכל, כמה אפשר להבליג?

מצאנו על כך בראשונים ז"ל ג' טעמים:

טעם אחד: כלל ישראל הם נפש אחת. "שבעים נפש" - לשון יחיד. אין זו מליצה. כל אותם שבעים נפש הם אחד - כולם אחד. הגויים נקראים "נפשות", כמו שנאמר בעשו - "נפשות ביתו", אבל עם ישראל נקראים "נפש".

יקרה מכהן גדול הנכנס לפני ולפנים

וְכָל אָדָם לֹא יִהְיֶה בְּאֹהֶל מוֹעֵד בְּכֹאֵל לְכַפֵּר בְּקֹדֶשׁ עַד יֵצְאוּ (י"ז, י"ז)

חז"ל (ילקוט פרשת אחרי מות רמז תקט"א) כבר עמדו על השאלה: אם נאמר "וכל אדם לא יהיה באוהל מועד", אם כן איך הכהן גדול נכנס לשם? וענו: "אמר רבי אבהו: כהן גדול לא אדם היה, אלא כההיא דאמר רבי פנחס: בשעה שהיה רוח הקודש שורה עליו היו פניו בוערות כלפידים, הדא הוא דכתיב: 'כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו כי מלאך ה' צבא-ות הוא'".

בעת שהיה בקדש הקדשים, הכהן הגדול לא היה בגדר אדם, הוא היה מופשט מכל הגשמיות. מדרגה גבוהה עד מאוד!

ועל כך באה הגמרא הגמרא (הריות י"ג ע"א) ודורשת על התורה הקדושה: "יקרה היא מפנינים - מכהן גדול שנכנס לפני ולפנים!"

שאל רבי שלום שבדון זצ"ל: מהיכן למדו חז"ל ש"יקרה מפנינים" הכוונה לכהן גדול שנכנס לפני ולפנים, אולי הכוונה כפשוטו, שהתורה יקרה מפנינים. הרי לא כתוב מפורש איזה פנינים, וישנם כאלו גדולים ששוויים מיליוני שקלים, ואם כן עליהם וכלפיהם אומר הפסוק - תדעו, התורה יקרה מהפנינים הגדולים ביותר! ואמנם - המשקיף רבי שלום - ישנה גרסא אחת "יקרה היא מפנינים", ואם כן, הכוונה כפשוטו - יקרה מדבר של פנים, כהן גדול הנכנס לפני ולפנים, אבל הגרסה הרגילה היא: פנינים. ואם כן יש לשאול כנ"ל מנא להו לחז"ל לבאר דווקא כך.

המשיל רבי שלום את משלו, שפתיים יישק:

היה פעם יהודי עשיר, בעל נכסים וקרקעות וכספים לרוב. לא היו אז בנקים, ועלה בדעתו שימכור את רוב נכסיו הניידים, ועם הסכום הגדול הזה ירכוש יהלום מיוחד. גדול, ענק, יהלום משהו, חד בדורו...

כך היה. קבע פגישה עם סוחר יהלומים עולמי, שהיו במרתפו כל מיני יהלומים שונים ונדירים, והסוחר הבטיח לו שבעת הפגישה במשרד יראה לו דוגמאות מרהיבות ויקרות ביותר, ויבצע את העסקה.

מגיע היום. הוא נכנס אליו למשרד והסוחר מראה לו מבחר של יהלומים גדולים, מה שבכלל לא רגילים לראות, והסוחר מציג בפניו כל יהלום ומחירו: זה חצי מיליון דולה, זה שבע מאות אלף דולר ככה. מראה לו עוד יהלום ועוד אחד.

הוא חושב וחושב, ובוחר לו את היהלום של חצי מיליון דולר ומשלם לו את תמורתו. אתם מבינים לבד, חצי מיליון דולר עד שסופרים לוקח כמה שעות. סיימו לספור את הכסף והעסקה הושלמה.

היהודי הזה יוצא מהחנות עם כזה יהלום של חצי מיליון דולה, פשפש... יהלום מרהיב עין, כשהוא יוצא החוצה הוא רואה בפרודור ארון אחד עם ויטרנה ושם מונחים עוד יהלומים.

מיד הוא נכנס בחזרה ואומר לו: "סליחה, למה לא הראית לי את כל המבחר שיש לך?"

הסוחר תמה: "למה אתה אומר ככה, הלא הראיתי לך את כל המבחר?"

אומר: "לא, הנה פה בפרודור יש ארון מזכוכית ויש שם עוד עשר יהלומים, וביניהם אפילו יותר גדולים ממה שהראית לי..."

הלה צוחק: "לא, זה לא יהלומים".

- למה אתה אומר ככה, זה נראה יהלומים.

- לא, אלו הן זכוכיות פשוטות.

- בכל אופן, כמה עולות הזכוכיות הללו?

- מה אתה שואל כמה זה עולה. אחד עולה חמישים שקל, אחד שבעים. זה לא יהלומים, זה זכוכיות, אלו רק דוגמאות של יהלומים.

"טוב", אומר הקונה, "אתה יודע מה, אקח גם כן אחד מהיהלומים האלה שאתה קורא להם זכוכיות".

"בבקשה, קח".

לוקח אחד ומגיע בחזרה לסוחר: "כמה אמרת זה עולה, מאה שקל?"

אומר לו: "בשבילך אתה יכול לקחת בחינם". כבר קיבל ממנו חצי מיליון דולה, לא צריך את המאה שקל.

היהודי יוצא משם שמח וטוב לב. מגיע הביתה ומראה את שתי היהלומים שיש לו ואומר לאשתו: "אני רוצה שתסתכלי טוב, שלא תהיה לך טעות. היהלום הזה,

קוראים לך כך וכך? כן.
הלכת ברחוב זה וזה בתל אביב ביום פלוני בתאריך פלוני? כן.
מכונת הפילה אותך, עברת תאונה? כן.
ואז הציג השופט את הנהג, אתה מכיר אותו? כן.
האם ידוע לך, כי הוא זה שגרם לך את התאונה? לא, לא הוא.
אלא מי עשה? הקב"ה עשה את התאונה. "הוא עשה, ועושה, ויעשה לכל המעשים" והוא גור עלי... [המקל היה נהג המכונית, אבל אין לי עניין לתבוע אותו בכח].
השופט נכנס למבוכה, פשוט לא הבין מה הוא עונה לו. שתק שניה. ואז דפק על השולחן: "כבוד בית משפט!"... והחל מהתחלה לחזור על פרטי השאלות:
האם הלכת ברחוב, האם נפגעת, האם היה זה בתאריך ושעה פלונית... וכאשר הגיע שנית לשאלה "האם ההוא העומד כאן עשה לך את הנוק?" השיב הסנדלר צ"ל: לא.
אלא מי? התאונה שהיתה לי - זה מהקב"ה.
השופט כעס: "עוד תשובה כזו ותצא מבית המשפט עם קנס - על בזיון בית המשפט".
הביט הסנדלר לעברו ואמר: "איני צוחק חלילה, אני מדבר ברצינותו בסך הכל אני מקפיד לומר את האמת, כי לא הוא העושה אלא ה' אלקים הוא בעל הכוחות כולם".
השופט הבחין כי הוא רציני בדבריו, רוחו שבה אליו, התחיל להיכנס למחשבות שלו, להבין את כוונתו, ונרגע.
"לא תקום ולא תסור" - מה אתה רוצה ממנו. הרשע הזה יקבל את עונשו, אבל זה העסק שלו עם הקב"ה, מה שנוגע לך - הכל בא עליך בחשבון מדוקדק ברצון שמים. אין מה לנקום. מירעדיק

היהודי שטר לפני הרב מטשיבין...

אַהֲבַתְּ לַיְרֵאָה כְּמוֹהַ (יש, יח)

אספר לכם געוואלדיגע מעשה על מעשה חסד מופלא של **הטשעבינער רב צ"ל**:
ברחביה היה יהודי עני ומסכן בשם מנדל, ששכנע את עצמו שהוא יודע לשיר יפה. הוא התחיל להתחזן בכל מקום. הילדים ראו דבר כזה, והיתה להם פרנסה ברווח... התחילו לצחוק עליו ולחקות אותו...
הטשעבינער רב שמע על המקרה והחליט לעזור לאותו יהודי מסכן.
מה עשה?
קרא לו לביתו וביקש שישיר לו, כי זה ממש מחיה אותו. כשגמר לשיר, נתן לו הרב מטבע ואמר שיבא גם למחרת. וכך, מידי יום היה היהודי מגיע לבית הרב, שר ומקבל מטבע.
עד שיום אחד אמרו לו בני הבית: "ר' מנדל תשמע, מהיום תקבל מאיתנו מטבע בלי לשיר".
עברו כמה ימים והרב רואה שהוא לא בא. שאל הרב למה הוא לא בא, ובני הבית סיפרו שהציעו לו לבוא ולקבל מטבע בלי לשיר.
אמר הרב: "וכי את המטבע הוא צריך המטבע? הוא צריך לשיר, זה מה שמחיה אותו! תקראו לו מיד!"
הביאו אותו, הכניסו אותו הביתה והוא שר לפני הרב.
חסד...
סיפר לי בחור שפגש את ר' מנדל הזה ב"זכרון משה" והלה אמר כי אין לו זמן, הוא צריך לרוץ לטשעבינער רב...
השאלה היא כיצד לטשעבינער רב היה זמן לכך, הרי סדר יומו היה כל כך עמוס! אבל לעשות חסד עם יהודי יש זמן!

מעשיו ראובן

רבי ראובן דקדק והקפיד לכוון לקיים רצון בוראו אף במצוות הנעשות בדרך הרגל ובהיסח הדעת. בכל עת ששילם לנהגי המוניות את שכרם, היה נענה ואומר: "לשם מצוות בימוי תיתן שכרו". בשל כך נהגו נהגי המוניות לכנותו: "הרב של הבימוי".
הקפדתו במצווה זו היתה כה גדולה עד שביום קבורת חמותו, בעוד הכול טרודים בצער ובאבל, פנה אל הקברנים ושילם להם את שכרם בטרם השקיעה. לאחר מעשה התבטא אחד הקברנים ואמר כי עד אז לא אירע מעולם שאדם שילם לו את שכרו בו ביום.
בעת שעשה חסד עם זולתו, כיוון לשם קיום מצוות בוראו של "ואהבת לרעך כמוך", שהרי מצוות צריכות כוונה, ולפיכך, אדם שעשה מצווה ולא כיוון לשם מצווה, הפסיד המצווה.
מרגלא בפומיה כי על הארץ מפוזרים יהלומים וצריך דעת כדי לאוספם.

[במאמר המוסגר. הסאטמר רבי צ"ל אמר פעם אגישמק'ע פשט. אנו מברכים: "ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם בורא נפשות רבות וחסרונן, על כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי" וקשה, פתח בריבם - נפשות, וסיים ביחיד - נפש?
הקב"ה ברא הרבה גויים, עולם שלם - "בורא נפשות רבות". לצורך מה? "להחיות בהם נפש כל חי" - בשביל "נפש" אחת, עם ישראל].
כך אמרו חז"ל (בבמות סא ע"א): "אתם קרויים אדם" - לשון יחיד. כל עם ישראל הם נפש אחת, "ואין העובדי כוכבים קרויים אדם", אלא בלשון רבים - "נפשות".
זייער גישמק - מאד מתוק!
ממילא, אם כל ישראל נפש אחת הם, אומרים הראשונים, אם יד שמאל עשתה משהו לא טוב ליד ימין, יד הימין לא תקנום ביד שמאל, כי יד ימין זה אני ויד שמאל זה גם אני, וממי אקח נקמה?
משל למה הדבר דומה [בנוסח גט מעט], אחד הגיע לרופא שינים ואמר לו: "אני מעוניין שתעקור לי שתי שיניים למעלה ועוד שתי שיניים בתחתית הפה".
"כנראה כואב לך, לכן אתה מתאונן" אמר הרופא "נעשה לך צילום ונראה מה הבעיה שם".
"לא, איני זקוק לצילום, לא כואב לי"
"אם כן מדוע אתה מעוניין לעקרם?"
"אם הרופא רוצה לדעת, אספר לו. אתמול אכלתי לחם קשה, ככה לעסתי, פתאום השיניים נתנו לי כוז נשיכה בלשוני, החל לזוב דם, ירד כל כך הרבה דם שלא תאמין. כעסתי התרגותי על השיניים: כאלו מזיקות, כוז חוצפה! החלטתי לעקור אותן".
תמה הרופא: דעתך השתבשה עליך?! מי הן שיניים ומי זה הלשון - שניהם זה אתה; וכי הן נשכו אותך? אתה נשכת את עצמך"...
כך גם באיסור נקמה. מה לך לטול נקמה מההוא - כולנו אחד.

טעם שני: אין בשביל מה לנקום, כי כל העולם הזה הוא 'קינדער' שפיל' - משחק ילדים.
לפעמים רואים שני ילדים מתגוששים בכל כוחם, לוחמים זה עם זה מלחמת חרמה, מכות, בכיות וצרחות, והנה אתה מתקרב להבין על מה יצא הקצף ועל מה ניטשת המלחמה, ואתה רואה שתי קוביות משחק קטנות, זה אומר שלי זה אומר שלי... "אוי וי, על מה שורטים כאן אחד את השני?" צוחק ותמה כל אדם מבוגר.
יהודי יגיע לבית דין לתבוע את חברו. "נו", ישאלו הדיינים, "מי התובע, ומה טענותיך?"
"לפני שבועיים היינו יחד בבית הכנסת וההוא לקח גפרור מקופסת הגפרורים שלי והדליק בו את הסיגריה שלו. גולן!"...
הדיינים יביטו זה לזה: האיש אינו בריא בנפשו...
רבנותי, כל העולם הזה לגבי הנצח הוא פחות מגפרור... שם בשמים צוחקים מאיתנו, כיצד אנשים נוקמים ונוטרים, עורכים מלחמות ויוצרים מריבות על הקוביות שלהם, על אלו שטויות אנשים יורקים דם, "עולם הזה" לעומת נצח, וי וי משחק ילדים. ומשקיעים מאמץ בריב ומדון.
לכן, אם אדם חי עם האמת הוא שהעולם הזה - חלום יעוף, כלום, לא היה לו שום דבר ששייך בו נקמה. במי אתה נוקם ועל מה אתה נוקם, גורנישט. מה הוא לקח לך, גפרור?

טעם שלישי (הובא בספר החינוך): אם יהודי חי עם האמונה שהכל בגזירת עליון, הוא מבין שאין אחד בעולם שיכול לקחת ממנו או להזיק לו. "אין אדם נוגע במוכן לחברו אפילו כמלא נימה" (וימא לח ע"ג).
ב"חובת הלבבות" מגדיר זאת לאמור - אם כל האנשים בעולם יבואו וירצו לקחת ממך גרגיר חיטה אחת שנקצב משמים בשבילך - לא יוכלו, ומצד שני, אם יבואו כל תושבי כדור הארץ ויבקשו להוסיף לך גרגיר חיטה ממה שנגזר עליך לא יצליחו. הכל בגזירת שמים.
הכל מנוהל על ידי בורא העולמות, וכאשר יש צרות, חלילה, מידי של פלוני אלמוני - לא ההוא עושה לי את הצרות אלא ה' אמר לו קלל [כדברי דוד המלך ע"ה]. נכון שלאותו מציק יש את החשבון האישי שלו, ובוודאי ייענש על פי המגיע, אבל מה שנוגע לך - הנפגע, עליך לידע כי הכל מן השמים. ואם כן, מה לך לנקום בו ומה אתה רוצה ממנו. "לא תיקום ולא תיטור!"
רבי יחיאל מרדכי גורדון צ"ל, ראש ישיבת לומז'ה, אמר פעם הברקה מעמיקה לפי דרגתו: על מי רחמנות יותר, על הגולן או על הנגול? ודאי שעל הגולן, מדוע? הנגול הפסיד כסף, אבל מה אפשר לעשות, הוא באמת היה צריך להפסיד, כי אם לא - ההוא לא יכול היה לעשות אותו. אבל הגנב, יש לומר לו: אתה, הרי היה מגיע לך את הממון הזה, כי הלא רואים שהכסף אצלך, אם כן, כמה מסכן אתה שהשגת את הכסף דרך גניבה, יכולת להרויח את הכסף בדרך ישרה!
רבי יעקב רביקוב - הסנדלר, נפגע פעם ל"ע בתאונת דרכים בתל אביב. לאחר שהשתחרר מבית החולים, הזמינו אותו לבית המשפט, לנתינת עדות ולחקירה מטעם המשטרה. הוא הגיע.
כדי לאמת את הפרטים, שאל אותו השופט: